

DZIAŁYŃSKI *i* JUDEK
Spółka Partnerska Radców Prawnych

Specyfika prawa przewozowego i jej uwzględnianie w zawieranych umowach

Radca prawny Paweł Judek

Bezwzględnie obowiązujący charakter prawa przewozowego

- Normy prawa przewozowego zarówno krajowego jak i międzynarodowego w zdecydowanej większości mają charakter bezwzględnie obowiązujący.
- w prawie krajowym brak stosownego zapisu ustawowego, ale pogląd przyjmowany powszechnie w doktrynie, znajduje również odzwierciedlenie w orzecznictwie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
- art. 41 Konwencji CMR
- art. 5 CIM
- art. 26 i 49 Konwencji montrealskiej
- art. 22 i 32 Konwencji warszawskiej

Zgodność umowy z przepisami

- ograniczenia bądź rozszerzenia zakresu odpowiedzialności
- ograniczenia bądź rozszerzenia wysokości odszkodowania
(dopuszczalne klauzule wskazujące, jakich towarów przewoźnik / spedytor nie chcą przewozić)
- kary umowne
- właściwość sądu

Rozporządzanie przesyłką

- prawo przewozowe przewiduje możliwość jednostronnej modyfikacji umowy przewozu polegającej na:
 - odstąpieniu od umowy
 - nakazie zwrotu przesyłki w miejscu nadania
 - nakazie wydania przesyłki w innym miejscu
 - nakazie wydania przesyłki innej osobie(art. 53 pr. przew.)
- Konwencja CMR przewiduje możliwość zmiany umowy przewozu polegającej na:
 - wstrzymaniu przewozu
 - zmianie miejsca wydania przesyłki
 - zmianie odbiory(art. 12 ust. 1 CMR)
- wykonanie prawa rozporządzania przesyłką uzależnione od spełnienia szeregu warunków m.in. przedstawienia pierwszego egzemplarza listu przewozowego.

Odpowiedzialność za szkodę w przesyłce i opóźnienie dostawy

- odpowiedzialność na zasadzie ryzyka – niezależna od winy przewoźnika
- odpowiedzialność za stan przesyłki od momentu jej przejęcia do momentu wydania
- odpowiedzialność wyłączają:
 - okoliczności po stronie nadawcy bądź odbiorcy niezawinione przez przewoźnika
 - wada własna towaru
 - siła wyższa (prawo przewozowe) lub okoliczności nie dające się uniknąć, których następstwo nie można było zapobiec (CMR)

Akty staranności poszkodowanego

- konieczność zgłoszenia zastrzeżeń w liście przewozowym lub sporządzenie protokołu szkodowego
 - brak zastrzeżeń w prawie przewozowym powoduje wygaśnięcie roszczeń
 - (z wyłączeniem przewidzianych w ustawie przypadków jak rażące niedbalstwo przewoźnika)
- w przypadku wad niewidocznych – zastrzeżenia w terminie 7 dni od odbioru
- brak zastrzeżeń w CMR powoduje domniemanie, że odebrano towar w stanie opisanym w liście przewozowym, choć możliwy jest dowód przeciwny (w przypadku wad niewidocznych zastrzeżenia również dopuszczalne w terminie 7 dni od odbioru)
- konieczność zgłoszenia w CMR pisemnych zastrzeżeń z tytułu opóźnienia dostawy w terminie 21 dni od odbioru przesyłki

Terminy przedawnienia roszczeń

- w prawie przewozowym – jeden rok liczony od różnych momentów w zależności od rodzaju roszczenia
- w prawie przewozowym z tytułu opóźnienia w dostawie, które nie spowodowało szkody w przesyłce – dwa miesiące od dnia wydania przesyłki
- w prawie przewozowym roszczenia regresowe pomiędzy przewoźnikami – 6 miesięcy od daty naprawienia szkody lub od daty wytoczenia powództwa przeciwko przewoźnikowi
- w CMR – jeden rok liczony od różnych momentów w zależności od rodzaju roszczenia (w większości przypadków od dnia upływającego po 3 miesiącach od daty zawarcia umowy przewozu)
- w CMR – trzy lata jeśli przewoźnik wywołał szkodę umyślnie lub w wyniku rażącego niedbalstwa
- w CMR – roszczenia regresowe pomiędzy przewoźnikami – rok bądź 3 lata (w przypadku winy umyślnej lub rażącego niedbalstwa) od daty orzeczenia bądź od daty naprawienia szkody

Tryb dochodzenia roszczeń

- w prawie przewozowym konieczne jest złożenie reklamacji i czekanie na jej rozpatrzenie
- złożenie reklamacji i wezwania do zapłaty zawiesza bieg terminu przedawnienia do czasu ich rozpatrzenia nie dłużej jednak niż na 3 miesiące
- w przypadku braku odpowiedzi reklamacja i wezwanie do zapłaty uznane za bezskuteczne po upływie 3 miesięcy od jej złożenia
- dopiero po bezskuteczności reklamacji lub wezwania do zapłaty możliwe złożenie pozwu do sądu – powództwo złożone wcześniej może być oddalone jako przedwczesne (wg niektórych odrzucone)
- w CMR brak wymogu wniesienia reklamacji
- reklamacja w CMR zawiesza bieg terminu przedawnienia do czasu jej rozpatrzenia bez górnego limitu długości

Ustalanie wysokości odszkodowania

- w prawie przewozowym hierarchia metod ustalenia wysokości odszkodowania:
 - cena wskazana w rachunku sprzedawcy
 - cena wynikająca z cennika
 - wartość rzeczy tego samego rodzaju i gatunku z daty i miejsca nadania
- w Konwencji CMR
 - cena giełdowa
 - cena rynkowa
 - zwykła wartość towarów tego samego rodzaju i jakości

Ograniczenia odpowiedzialności

- limity odszkodowania:
 - za szkodę w przesyłce w CMR – 25 franków germinal za każdy brakujący kg (10/31 g złota o próbie 0,900) lub 8,33 SDR za kg
 - zwykła wartość przesyłki w prawie przewozowym
 - brak odszkodowania za szkody nie w substancji przesyłki (np. wstrzymanie linii produkcyjnej, niewykonanie zlecenia) spowodowane utratą lub uszkodzeniem przesyłki
 - odszkodowanie za szkody nie w substancji przesyłki spowodowane opóźnieniem w dostawie do wysokości jednokrotności (Konwencja CMR) lub dwukrotności (prawo przewozowe) przewoźnego
- limity nie mają zastosowania w przypadku szkody powstałej w wyniku winy umyślnej lub rażącego niedbalstwa przewoźnika

Deklaracja wartości przesyłki i interesu w przewozie

- na gruncie konwencji CMR możliwe jest zadeklarowanie wartości przesyłki w liście przewozowym za dodatkową opłatą uzgodnioną z przewoźnikiem – art. 24 CMR
- w przypadku powstania szkody w przesyłce zadeklarowana kwota zastępuje limit odpowiedzialności w wysokości 8,33 SDR za kg
- na gruncie konwencji CMR możliwe jest także zadeklarowanie specjalnego interesu w dostawie w liście przewozowym za dodatkową opłatą – art. 26 CMR
- w przypadku uszkodzenia, zagubienia lub opóźnienia w dostawie przesyłki poszkodowany ma prawo dochodzić od przewoźnika dodatkowego odszkodowania aż do wysokości zadeklarowanej kwoty niezależnego od odszkodowań przewidzianych w Konwencji
- w prawie przewozowym deklaracja wartości przesyłki w liście przewozowym możliwa tylko w wypadku gdy wartość ta nie wynika z rachunku lub obowiązującego cennika (art. 40 ust. 1 pr. przew.)
- w przypadku powstania szkody w przesyłce deklaracja w prawie przewozowym stwarza domniemanie, że wartość przesyłki odpowiadała jej zadeklarowanej wartości (art. 80 ust. 3 pr. przew.)

Wina umyślna i rażące niedbalstwo

- ograniczenia wysokości odszkodowania w prawie przewozowym nie mają zastosowania do przypadków gdy szkoda jest wynikiem winy umyślnej lub rażącego niedbalstwa przewoźnika (art. 86 pr. przew.)
- w Konwencji CMR ograniczenia wyłączone, jeśli szkoda powstała w wyniku złego zamiaru lub niedbalstwa, które wg przepisów obowiązujących w miejscu rozpoznawania sprawy, uważane są za równoznaczne ze złym zamiarem (art. 29 CMR)

Rażące niedbalstwo nie zostało w przepisach zdefiniowane, ale z reguły przyjmuje się, iż jest to naruszenie elementarnych zasad wykonywania danego zawodu, które już na pierwszy rzut oka musi być ocenione jako niestaranne wykonanie zobowiązania.

Ponieważ jest to pojęcie mocno ocenne, w każdej sprawie należy dokonywać odrębnej analizy, czy mamy do czynienia z rażącym niedbalstwem.

Osoby uprawnione do dochodzenia roszczeń

- w prawie przewozowym regulacja art. 75 ust. 3 pkt 2 lit b) przewiduje, iż roszczenia z tytułu umowy przewozu przysługują nadawcy lub odbiorcy w zależności od tego, któremu przysługuje prawo do rozporządzania przesyłką
- zgodnie z art. 53 ust. 2 upoważnieni do rozporządzania przesyłką są nadawca i odbiorca, chyba że odbiorca został tego prawa pozbawiony w liście przewozowym
- uprawnienia nadawcy do rozporządzania wygasają z momentem dokonania przez odbiorcę rozporządzenia przesyłką, przyjęcia towaru lub listu przewozowego
- w CMR zgodnie z art. 13 ust. 1 odbiorca ma prawo domagać się roszczeń z tytułu zaginięcia towaru (co nie wyłącza praw nadawcy w tym zakresie)
- w pozostałym zakresie CMR nie określa osób uprawnionych więc stosuje się przepisy polskiego prawa przewozowego, które prawo przypisuje osobom uprawnionym do rozporządzania przesyłką

Osoby uprawnione do dochodzenia roszczeń cd.

- do rozporządzania przesyłką w świetle art. 12 CMR uprawniony jest nadawca
- prawo nadawcy wygasa z chwilą wydania odbiorcy drugiego egzemplarza listu przewozowego lub zażądania przez odbiorcę wydania towaru przez przewoźnika
- odbiorcy może przysługiwać prawo do rozporządzania przesyłką już od momentu jej nadania, jeśli nadawca uczynił o tym odpowiednią wzmiankę w liście przewozowym

Uwzględnianie ryzyka szkody w przewozie w umowach z nabywcami bądź dostawcami

- art. 544 k.c. - w przypadku, gdy rzecz sprzedana ma być dostarczona w inne miejsce, przyjmuje się, że do wydania rzeczy kupującemu dochodzi z chwilą wydania rzeczy profesjonalnemu przewoźnikowi; zapłata ceny powinna jednak nastąpić dopiero po dostarczeniu rzeczy kupującemu
- art. 548 k.c. - z chwilą wydania rzeczy kupującemu przechodzi na niego niebezpieczeństwo przypadkowej utraty bądź uszkodzenia rzeczy
- art. 67 Konwencji wiedeńskiej o umowie sprzedaży międzynarodowej towarów - jeżeli umowa sprzedaży przewiduje przewóz i sprzedający nie jest zobowiązany do wydania ich w określonym miejscu, ryzyko przechodzi na kupującego z chwilą wydania towarów pierwszemu przewoźnikowi w celu przekazania kupującemu zgodnie z umową sprzedaży.

Dziękuję za uwagę

Działyński i Judek Spółka Partnerska Radców Prawnych

ul. Czartoria 1/16, 61-102 Poznań

Tel. / Fax +48 61 855 22 79, + 48 61 851 85 33

E-mai: kancelaria@dzialynski.pl

www.transportoweprawo.pl

www.dzialynski.pl